

Biblioteka
POSEBNA IZDANJA

Đovani Bokačo

DEKAMERON

Prevod i propratni tekstovi
DRAGAN MRAOVIĆ

Beograd
2014
DERETA

POČINJE KNJIGA PO IMENU
D E K A M E R O N
I PO PREZIMENU *PRINC GALEOT*¹ KOJA SADRŽI
STO NOVELA ŠTO IH JE ZA DESET DANA ISPRIČALO
SEDAM ŽENA I TRI MLADIĆA.

¹ Dekameron na grčkom jeziku znači deset dana, a Galeot je u starom francuskom viteškom romanu bio posrednik u ljubavi između Lancelota, jednog od legendarnih vitezova Okruglog stola na dvoru kralja Artura, i Đinevre, žene kralja Artura.

POČINJE PRVI DAN

D E K A M E R O N A

U KOJEM PISAC OBJAŠNJAVA IZ KOG RAZLOGA SU
OSOBE, O KOJIMA ĆE BITI REČI, MORALE DA
SE SASTANU RADI DOGOVORA, A ZATIM, POD
VOĐSTVOM PAMPINEJE DA RAZGOVARAJU O ONOME
ŠTO SVAKOJ OD NJIH NAJVIŠE ODGOVARA.

U V O D

Ljupke dame, ma koliko puta da sam, u sebi, razmišljao o tome kako ste sve vi, po prirodi, milostive, isto toliko puta sam bio svestan da će ovo delo imati, po vašem sudu, težak i dosadan početak, kao što je i sećanje na minulo kužno umiranje bolno i štetno po svakoga ko ga je video ili na neki drugi način upoznao, a o čemu govori ovo delo na svome početku. Ali, ne želim da vas to odvрати od daljeg čitanja, kao da će vas dok čitate pratiti suze i uzdasi. Neka ovaj užasni početak bude za vas isti što i hod po krčevitoj i vrletnoj planini na kojoj se nalazi prelepa i ugodna zaravan koja će vam biti utoliko prijatnija ukoliko je bilo teže peti se i silaziti. I kao što se na kraju svake radosti nalazi bol, tako za svakom nevoljom sledi radost. Posle ove kratke muke (kažem kratke, jer je u malo reči ispričana) slede slast i zadovoljstvo koje sam vam obećao na početku, što se ne bi očekivalo od ovakvog početka da vam to nisam nagevestio. I zaista, da sam mogao drugim putem da vas vodim prema onome što želim, a ne po tako teškoj stazi kao što je ova, rado bih to učinio: ali pošto bez ovog uvoda ne bih mogao da vam objasnim šta je bilo uzrok stvari koje će se dogoditi, primoran sam da ga napišem.

Dakle, kažem da smo od Blagovesti² rođenja božjeg sina izbrojali hiljadu trista četrdeset osam godina kada je dični grad Firencu, najlepši među svim italijanskim mestima, pogodila smrtna kuga, koja je došla po volji zvezda ili je izazvana pravednim božjim gnevom zbog naših grešnih dela i poslata da popravi smrtnike, a počela je više godina ranije na isto-

² Od dana Blagovesti, odnosno od 25. marta, datuma koji su stari Firentinci uzimali za početak godine.

ku i nezadrživo pokosila mnoge ljude, šireći se, od mesta do mesta, ka zapadu. Protiv nje nisu pomogli ni ljudski razum niti preduzete mere da nadležni službenici čiste grad od sve nečistoće, da niko bolestan ne može ući u grad, a nisu pomogli ni mnogi saveti za očuvanje zdravlja, ni bezbrojne ponizne molitve i procesije kojima su se pobožne duše obraćale Bogu, jer u rano proleće pomenute godine kuga je počela, na umesan način, da pokazuje svoje bolno delovanje. I to ne onako kako je činila na orijentu gde je znak neizbežne smrti za svakoga bilo liptanje krvi iz nosa, već su se, na samom početku javljale u preponama i pod pazuhom, jednako kod muškaraca i kod žena, izvesne otekline koje bi ponekad narastale do veličine jabuke, nekada bile kao jaje, a neke veće i neke manje od toga, a prost svet ih je zvao micinama. I za kratko vreme, sa ta dva navedena mesta, pomenute smrtne micine počele bi da rastu, a zatim su se pretvarale u crne ili modroplave mrlje koje su se brzo pojavljivale u velikom broju, negde velike i retke, negde male i česte, na rukama i butinama, zatim po celom telu. I kao što su micine bile, u početku, a i sada jesu znak sigurne smrti, tako su to bile i mrlje kada se pojave kod nekoga.

Ni lekarski saveti ni medicinska veština nisu vredeli niti pomagali u lečenju bolesti: naprotiv, ili priroda bolesti nije dozvoljavala ili je znanje vidara bilo oskudno (a njih se, pored učenih, namnožilo mnogo, kako žena, tako i muškaraca, koji nisu imali pojma o medicinskoj nauci) u poznavanju bolesti, pa time i odgovarajućeg leka, pa ne samo da ih je malo ozdravljalo, već su skoro svi umirali trećeg dana od pojave pomenutih znakova, neko brže neko sporije i većina bez groznice ili nekog drugog simptoma. I kuga je posebno bila jaka zato što se prenosila sa bolesnih na zdrave koji su se s njima družili, baš kao što vatra zahvata suve ili masne predmete kada su joj blizu. A zlo se i dalje pogoršavalo, jer nisu samo razgovor ili poseta bolesnicima prenosili bolest zdravima ili bili uzrok njihove smrti već je izgledalo da i sam dodir odeće ili nekog drugog predmeta koji su bolesni dodirnuti ili koristili prenosi tu bolest na onoga ko ih dodirne. Strašno je ono što ćete sada čuti, a da to nisu mnogi videli, kao i da ja sam to nisam video, jedva bih se usudio da u to poverujem, a kamoli da tako nešto napišem, ma koliko da je dostojna poverenja osoba koja bi mi to ispričala. Kažem da se tako lako prenosi la kuga o kojoj pripovedam, ne samo s čoveka na čoveka već i više od toga, a što se mnogo puta dogodilo, da kada bi predmet čoveka obolelog ili umrlog od te bolesti dodirnula neka životinja, a ne neko od ljudskog roda, onda bi se ona ne samo zarazila već bi za kratko vreme i uginula. I kao što već rekoh, jednog dana sam se uverio svojim očima u to:

neko je bacio na ulicu dronjke nekog jadnika umrlog od te bolesti. Naišle su dve svinje, pa su po navici počele da riju po tim dronjcima, zatim da ih grizu zubima i tresu tako da su im oni udarali po obrazima. Za manje od sat vremena, posle više grčeva kao da su otrov jele, obe su mrtve pale među one dronjke.

Zbog takvih stvari i mnogo drugih sličnih ili gorih u žive su se uselili strah i predrasude i svi su težili samo ka jednom vrlo okrutnom cilju, odnosno da izbegnu bolesnike i njihove stvari, jer je svako mislio da će tako sačuvati svoje zdravlje. A bilo je i onih koji su smatrali da će ih umereni život i držanje po strani od površnih stvari mnogo pomoći da se odupru nevolji: udružili su se i živeli odvojeno od svih drugih skupivši se i zatvorivši u one kuće u koje niko bolestan nije mogao da uđe, umereno su uživali u biranim jelima i vrsnim vinima kloneći se bilo kakvog razvratu i ne razgovarajući ni sa kim spolja, ne želeći da čuju bilo kakve vesti o mrtvima ili bolesnima, a rasonoda su im bili muzika i zadovoljstva koje su mogli sebi da priušte. Drugi su imali suprotno mišljenje i tvrdili su da je pouzdan lek za tu bolest da se mnogo pije i uživa, da se peva, zabavlja i da se zadovolji svaka želja koliko je to moguće, smejući se i podsmevajući onome što se događa. Radili su, koliko su mogli, tako kao što su i govorili idući od krčme do krčme danju i noću, pijajući neumereno, a još više su to radili po tuđim kućama čim bi saznali da u njima ima stvari koje vole i u kojima uživaju. A to su mogli lako da čine, jer su svi, kao da im je smrt za vratom, zapustili sebe i svoje stvari, pa je, zbog toga, većina kuća postala opšte dobro do te mere da se svaki stranac, ako bi tuda naišao, ponašao u njima kao da je on gazda, ali uprkos svojoj životinjskoj nameri i oni su izbegavali bolesne koliko god su to mogli. U tolikom jadu i takvoj bedi našega grada, časni autoritet zakona, kako božjih, tako i ljudskih, skoro sasvim je pao i propao, jer su njihovi zastupnici ili izvršoci bili bolesni ili ostali bez službenika da nisu mogli da obave nikakvu službu tako da je svako mogao da radi šta mu je po volji. Mnogi su sledili, među njima i dvojica od pomenutih, srednji put ne uskraćujući sebi jelo kao prvi niti prepuštajući se piću niti raskalašnostima kao oni drugi, već su stvari koristili dovoljno, prema apetitu, a kretali su se po okolini ne zatvarajući se, noseći u ruci neko cveće, neko mirisne trave, a neko razne mirođije, poturajući ih sebi često pod nos, smatrajući da je odlično osvežiti mozak takvim svarima, pošto se vazduh činio potpuno natopljen smradom leševa, bolesti i lekova. Neki su bili okrutniji, pa su, kao da je to sigurnije, govorili da nijedan lek nije bolji niti tako dobar protiv kuge kao bežanje i u tom ubeđenju, ne brinući ni o čemu osim o sebi, mnogi

ljudi i žene napustili su svoj grad, svoje kuće, svoja boravišta i svoje rođake i svoje stvari, pa su bežali na selo u okolini drugih gradova ili bar u okolini Firenze kao da božji gnev, kada želi da kazni grešnost ljudi tom kugom, ne stiže ma gde da oni odu, već se obara, kada je izazvan, samo na one ostale unutar zidina svoga grada ili na one koji su mislili da niko živ neće ostati u gradu i da mu je kucnuo poslednji čas.

I kao što nisu pomrli svi koji su tako različito mislili, nisu svi ni preživeli. Naprotiv, mnogi su se porazbolevali bez obzira na mišljenje i umirali skoro sasvim zapašteni. I ma koliko da su se građani međusobno izbegavali i da se skoro nijedan sused nije brinuo o drugome, a rođaci su se malo ili nimalo viđali, i to samo izdaleka, svejedno se toliki strah uselio u srca muškaraca i žena da je brat brata napuštao, stric sinovca i sestra brata, a često i žena muža, pa su čak, što je još gore i skoro neverovatno, očevi i majke ostavljali decu, kao da nisu njihova i nisu ih posećivali niti negovali. Zbog toga onima što su oboleli, a bilo je nebrojeno mnogo takvih, muškaraca i žena, nije bilo nikakve druge pomoći do milosrđa prijatelja (a njih je bilo vrlo malo) ili pohlepe posluge koja ih je služila zbog velikih i neumerenih plata, iako sa svim tim njih nije bilo mnogo, a i to malo što ih beše bili su glupi muškarci i žene nenavikli na takve poslove, pa ništa nisu ni radili osim što bi bolesnicima prineli ono što traže ili ih nemoćno gledali dok umiru, a služeći tako često i sami su stradali zajedno sa zaradom. Pošto su susedi, rođaci i prijatelji napuštali bolesnike, a slugu je bilo malo, nastao je običaj za koji se do tada nikada nije čulo, odnosno da se nijedna žena, ma koliko dražesna, lepa ili otmena bila, dok je bila bolesna, nije ustezala da je dvori muškarac bez obzira na to da li je mlad ili star i da mu, bez ikakvog stida, izloži bilo koji deo tela koji u drugim prilikama ni pred ženama ne bi izložila, samo ako je to bolest zahtevala, pa je to, možda, kod onih koje su ozdravile, kasnije bilo razlog manje čestitosti. Pored toga, smrt je pokosila mnoge koji bi, možda, ostali živi da im je ko pomagao, pa je tako, zbog nedostatka odgovarajuće nege koju oboleli nisu mogli da imaju i zbog siline kuge, bio toliki broj onih koji su u gradu umirali, danju i noću, da je to bilo strašno i čuti, a kamoli videti. Zato su, skoro po nuždi, među još živim građanima zavladao običaji suprotni onim nekadašnjim.

Bio je običaj, kao što je to i danas, da se žene, rođake i susede, skupe u kući umrlog i tamo nariču zajedno sa onima što su mu bile najbliži rod. A pred pokojnikovom kućom skupljali su se sa rodbinom njegovi susedi i mnogi građani, dok su shodno staležu preminulog dolazili sveštenici, pa su ga zatim ravni njemu nosili na ramenima, u pogrebnoj po-

vorci s voštanicama i pevanjem, u onu crkvu koju je on odabrao za životu. Što je kuga postajala žešća, to je sve više, sasvim ili skoro sasvim, nestajalo starih običaja i uvedeni su novi. Ne samo da su ljudi umirali bez svih onih žena oko sebe već su mnogi napuštali ovaj svet bez svedoka, a malo je bilo onih koje su samilosno oplakali i za kojima su gorke suze lili njihovi bližnji, već je umesto toga nastao običaj većine da se smeje, šali i zabavlja u društvu, a taj su običaj, najvećim delom potisnuvši žensku samilost, žene prihvatile da bi sačuvale svoje zdravlje. I malo je bilo onih čije bi mrtvo telo ispratilo u crkvu više od deset ili dvanaest suseda, a umesto uglednih i dragih građana, neka vrsta grobara iz prostog naroda (sami sebe su nazivali grobarima i bili plaćeni za tu uslugu) nosila je kovčeg, a oni su ih najčešće nosili brzim koracima ne u crkvu koju su pre smrti odredili, već u onu najbližu, a pred njima je išlo četiri do šest sveštenika sa malo sveća, a ponekada bez ijedne. Oni su, uz pomoć pomenutih grobara, ne trudeći se da opelo bude dugo i svečano, pokopavali mrtvaca u prvi prazan grob do koga bi stigli.

Stanje je bilo još gore u prostom narodu i većini onih iz srednjih slojeva, jer su ih nada i siromaštvo zadržavali u njihovim domovima, pa su ostajući zajedno obolevali na hiljade dnevno i pošto ničim nisu negovani niti pomagani, svi su umirali bez ikakvih mogućnosti da se spasu. A bilo ih je mnogo što su na ulici umirali danju ili noću, a da su mnogi umrli po kućama susedi su saznavali po smradu trulih tela, pa je njih i onih što su svuda umirali sve bilo puno. Susedi su najčešće postupali na isti način, više podstaknuti strahom da im ne naudi trulež mrtvaca nego samilošću prema preminulima, odnosno sami bi ili uz pomoć nosača, kada su mogli da ih nađu, izvlačili leševe iz kuća umrlih i polagali ih ispred njihovih ulaza, pa je, posebno ujutru, onaj ko tuda prođe mogao da ih vidi bezbroj; zatim bi doneli kovčege, a one za koje ih nije bilo dovoljno polagali su na daske. Dešavalo se i da u jedan kovčeg bude stavljeno dvoje ili troje zajedno, a ne jednom se desilo da se radi o mužu i ženi, o dvoje ili troje braće ili o ocu i sinu ili o sličnim grupama. Bezbroj puta su dva sveštenika s krstom sprovodila nekoga, a da se za njima poređaju tri ili četiri kovčega sa grobarima, pa tamo gde su sveštenici mislili da treba da pokopaju jednog mrtvaca, bilo ih je šest, osam, a ponekad i više. Niko nije takvim mrtvacima odavao počast ni suzama, ni voštanicama, ni pratnjom, već su stvari došle do te mere da se manje brinulo za ljude koji umiru nego što se danas brine za koze, jer se vrlo jasno pokazalo da dok prirodni tok stvari nije mogao, sa svojim sitnim i retkim nevoljama, da nauči mudre da strpljivo podnose, veličina zla je naučila običan svet

da bude mudar i mirno trpi. Pošto za toliko mnogo mrtvaca, koje su svakodnevno i skoro svakog sata donosili u sve crkve, nije više bilo dovoljno osvećenog zemljišta za tolike grobove, posebno ako su po starom običaju hteli svakoga da sahrane u posebnu raku, na grobljima uz crkve, budući da su sva bila popunjena, kopali su velike jame i u njih polagali na stotine novoumrlih koje su slagali kao što se slaže roba u potpalublju brodova, red po red, a svaki red su prekrivali tankim slojem zemlje sve dok se cela jama ne bi ispunila.

I da ne dužim više sa svim detaljima naše prošle bede koja je snašla grad, kažem da ni okolina nije bila ni najmanje pošteđena u ta zla vremena. U njoj, zanemarujući dvorce koji su bili nalik na male gradove, po rasutim salašima i poljima bedni i siromašni seljaci i njihove porodice, bez ikakve lekarske nege ili pomoći slugu, po putevima, poljima i u kućama, umirali su jednako i danju i noću, ne kao ljudi, već kao životinje, pa su zato postali nemarni kao i građani i nisu se ni za šta niti o bilo čemu brinuli, već naprotiv, kao da su svi čekali svoj poslednji čas, nisu se bavili ni stokom, ni letinom, niti zalihama, već su se trudili da na svaki način potroše ono čega je još bilo. Zato su volovi, magarci, ovce, koze, svinje i živina, pa čak i psi verni ljudima, isterani iz kuća, slobodno lutali poljima gde je stajalo žito koje ne samo da još nije bilo skupljeno nego ni požnjeveno. Mnoge od tih životinja su se, kao da imaju razum, pošto bi se dobro napasle, vraćale noću site u svoje staje, i to bez pastira.

Šta još da se kaže, ostavljajući okolinu i vraćajući se na grad, osim da je okrutnost neba bila toliko velika, a delom, možda i ljudska okrutnost, da je između marta i narednog jula, umrlo među zidinama Firence, što od siline kuge, što zbog nedostatka nege ili zbog toga što su ih zdravi napustili iz straha, misli se, sigurno više od sto hiljada ljudi, a da se, možda, pre te pošasti uopšte nije ni znalo da ih ima toliko u gradu. Oh, koliko je velikih palata, koliko lepih kuća, koliko plemićkih domova nekada punih porodica, gospode i dama, sve do poslednjeg sluge, opustošilo! Oh, koliko je poznatih porodica, koliko velikih nasledstava, koliko bogatstava ostalo bez zakonskog naslednika! Koliko vrlih muškaraca, koliko lepih žena, koliko ljupkih mladića, koje bi čak i Galen, Hipokrat ili Eskulap³ smatrali sasvim zdravima, ujutru jelo sa svojim rođacima,

³ Galen (129 – 199), grčki lekar, rođen u Pergamu u Maloj Aziji, sve do XVI veka smatran najvećim autoritetom u medicini. Hipokrat (460 – 377), grčki lekar iz Kosa u Maloj Aziji, osnivač naučne medicine i pisac mnogih medicinskih dela. Eskulap, sin Apolona i Koronide, grčki bog medicine.

drugovima i prijateljima, a već te iste večeri večeralo na drugom svetu sa svojim precima.

Meni samom je teško da se toliko zadržavam na tim jadima, pa pošto želim da pominjem one koje bez neke štete mogu da zanemarim, kažem da onda kada je naš grad bio u takvom stanju, odnosno skoro bez stanovnika, dogodilo se jednog utorka ujutru, kako sam kasnije saznao od osobe dostojne poverenja, da u časnoj crkvi Santa Marija Novela, kad u crkvi nije bilo skoro nikoga, prisustvuje svetoj službi sedam mladih dama u crnini, kao što je i dolikovalo tom vremenu, a sve su bile međusobno povezane prijateljskim, susedskim ili rođaćkim vezama i nijedna od njih nije bila starija od dvadeset osam godina niti mlađa od osamnaest, svaka mudra, plemenitog roda, lepa, lepo vaspitana i ljupko čestita. Kazao bih njihova prava imena da me u tome ne sprečava opravdan razlog, a to je: neću da se zbog onog što su pričale ili slušale neka od njih kasnije postidi, jer su danas običaji stroži u odnosu na zadovoljstva, a u ono vreme, zbog već opisanih razloga, bili su mnogo slobodniji ne samo za njihovo doba već i ono mnogo zrelije, pa neću da dam povoda zavidljivcima koji bi da kritikuju svakoga ko čestito živi niti da na bilo koji način umanjim čestitost vrlih žena nedoličnim rečima. Ali, da bi se bez zbrke moglo razumeti ono što je svaka od njih rekla, daću svakoj sasvim ili delimično prikladno ime, a prva je po redu, i najstarija, Pampineja, druga Fijameta, Filomena je treća, a četvrta Emilija, petu ćemo zvati Laureta, šestu Neifila i poslednju ćemo, ne bez razloga nazvati Elisa⁴.

Nisu se one tamo skupile zbog neke namere, već su se slučajno našle u jednom delu crkve, a sedele su skoro u krugu, pa su posle više uzdaha ostavile očenaše i počele međusobno da razgovaraju o mnogim stvarima vezanim za ono doba.

Posle nekog vremena, pošto su ostale ćutale, Pampineja prozbori: – Drage moje dame, i vi ste kao i ja mnogo puta mogle da čujete da nikoga ne vređa onaj što se služi svojim pravom. Prirodno pravo svakoga ko se rodi je da svoj život pomaže i brani koliko može: i to se do te mere priznaje da se već događalo da, radi njegove odbrane, budu ubijeni ljudi a da se ubica ne okrivi. Pa ako to dopuštaju zakoni koji treba da brinu o dobru svakog smrtnika, zar ne treba utoliko pre, a da niko ne bude ugrožen, mi, kao i bilo ko drugi ko je pošten, da preuzmemo mere kojima možemo da zaštitimo svoje živote? Uvek kada razmišljam o našem

⁴ Tumačenje imena devojaka nalazi se u Pogovoru.

današnjem ponašanju, a i nekadašnjem, o mnogim našim razmišljanjima i razgovorima, uviđam, a i vi to isto možete uvideti, da svaka za svoj život strepi: nimalo se ne čudim tome, ali se mnogo čudim, jer znam da svaka od vas ima ženski senzibilitet, da ne tražimo nikakav način da se odbranimo od onoga od čega se s pravom bojimo. Mi boravimo ovde, po mome mišljenju, baš kao da hoćemo i moramo da budemo svedoci koliko je mrtvaca sahranjeno ili da pazimo da li ovde fratri, kojih je ostalo vrlo malo, vrše službu u određeno vreme ili da našom odećom pokažemo svakome ko se pojavi kakva i kolika beda nas je snašla. A kada odavde izađemo, ili vidimo kako gradom pronose mrtvace i bolesnike, ili vidimo one koje je zakon zbog njihovih grehova osudio na progonstvo kako, podsmevajući se zakonima, idu kroz grad i nasilno se ponašaju, jer znaju da su zastupnici zakona mrtvi ili bolesni, a talog našeg grada, ljudi koji se nazivaju grobarima, žedni naše krvi, i na našu žalost, jašu i šepure se svuda i nepristojnim pesmicama rugaju našim nevoljama, dok ne čujemo ništa drugo do 'Oni su mrtvi' i 'A ti su na umoru' i kada bi još ko mogao da plače, svuda bi se samo plač i čuo. A kada je reč o našim kućama, pošto tamo ne nalazim nikoga osim svoje služavke, strah me hvata i imam osećaj da mi se sva kosa nakostreši, pa mi se čini da vidim, ma gde god da se po kući krećem, one koji su umrli, i to ne sa onim izrazom lica na koji sam navikla, već sa nekim strašnim izgledom koji ne znam otkud su dobila da bi me opet plašila. Zbog toga se osećam kao bolesna, ovde, na ulici i u kući, a još više zbog toga što mi se čini da niko nije ostao živ izuzev nas, ako je samo imao bilo kakve mogućnosti i mesta gde da se skloni, pa ako je još neko i ostao, za njih sam čula i slušala mnogo puta da ne razlikuju pošteno od nepoštenog i ako im se hoće rade ono što najviše vole. Nisu samo obični ljudi postali razuzdani i razvratni već i sveštenici po manastirima, jer misle da im to priliči kao i drugima, pa su pogazili zakone poslušnosti i odali se telesnim uživanjima i bludu, verujući da će tako naći spas. Ako je tako, a jasno vidimo da je tako, šta radimo ovde, šta čekamo, čemu se nadamo, zašto smo lenje i sporije od ostalih građana kada je reč o našem spasu? Smatramo li da ne vredimo kao ostali ili mislimo, možda, da je naš život vezan jačim lancima za telo nego život drugih i da ne moramo da brinemo ni o čemu što bi moglo da mu naudi? U zabludi smo i same sebe varamo. Kako smo lude ako tako mislimo? Svaki put kada se setimo kakvi su bili mladići i devojke koje je pomorila ova okrutna kuga, naći ćemo potvrdu toga. I da zbog lakoumnosti i nemara ne bismo upale u nešto što, slučajno ili ako hoćemo, možemo da izbegnemo na bilo koji način, mislim, ne zna-

jući da li se vama čini isto što i meni, da bi za nas bilo najbolje da zajedno, kao što su to učinili mnogi pre nas, a i sada rade, napustimo ovaj grad, pa da, bežeći kako od smrti, tako i od tuđih nečasnih primera, odemo na svoja imanja, a svaka od nas ima mnogo takvih imanja, i da tamo pošteno živimo i provodimo dane u rasonodi, zabavi i veselju što bolje budemo umele i mogle ne prelazeći ni u čemu granice razboritosti. Tamo pevaju ptičice, brežuljci i doline se zelene, a žitna polja se talasaju kao more, tamo raste razno drveće, a široko nebo, čak i kad se natmuri, ne uskraćuje nam svoju lepotu koju radije gledamo nego puste zidine našeg grada, vazduh je svežiji i ima više svega što nam je potrebno za život u ovim vremenima, a manje je jada. Iako i tamo smrt kosi seljake isto kao i građane ovde, ipak je to manje strašno, jer su kuće i stanovnici ređi nego u gradu. A s druge strane, ovde, ako se ne varam, ne ostavljamo nikoga, čak bismo mogle uistinu da kažemo da smo mi napuštene, jer su nas svi naši dragi, bilo da su umrli, bilo da su pobjegli od smrti, ostavili same u ovolikoj nevolji kao da nismo njihove. Dakle, niko ne može ništa da nam prigovori ako poslušamo ovaj savet, a ako ne uradimo tako mogli bi da nas snađu bol, jad, pa možda i smrt. Zato mislim da bi bilo dobro, ako vam je pravo, da povedemo sa sobom svoje služavke i da uzmemo sve što nam je potrebno, pa da danas ovde, sutra onde, provodimo vreme u veselju i zabavi, već prema tome šta ovo vreme može da nam pruži. Ostaćemo tamo i tako boraviti sve dok ne vidimo, ako nas pre toga smrt ne snađe, kakav je kraj nebo odredilo ovim stvarima. A imajte na umu da je bolje da pošteno odemo odavde nego da, kao druge, ovde u nepoštenju ostanemo.

Pošto je Pampineja završila, ostale dame, ne samo što su pohvalile njen savet već u želji da ga slede počese međusobno da detaljno raspravljaju o pojedinostima kao da će, čim ustanu, krenuti na put.

Ali, Filomena, koja je bila oprezna, reče: – Dame, ma koliko da je dobro sve što je Pampineja rekla, nije potrebna tolika žurba kakva se kod vas vidi, setite se da smo sve mi žene, a nijedna nije toliko mlada da ne bi znala kakve su pameti žene i kako se ponašaju bez muškaraca. Mi smo prevrtljive, svađalice, sumnjičave, malodušne i plašljive, pa se plašimo da će se ako odemo sasvim same, ovo društvo brzo raspasti i na manje častan način nego što bi to trebalo, pa bi zato bilo dobro da u tom smislu preduzmemo mere pre nego što krenemo.

Tada Elisa reče: – Zaista, muškarci su glava ženama i bez njihovog vođstva retko kada neko naše delo ima kraj dostojan hvale, ali kako da nađemo te muškarce? Svaka od vas zna da je najveći broj naših umro, a

oni što su ostali, živi su se razbežali sa raznim grupama i mi ne znamo gde su pobjegli da bi izbegli ono što i mi želimo da izbegnemo, a da uzmemo one koji nam nisu rod, ne bi bilo dobro, jer ako želimo da spasemo svoje zdravlje, treba da nađemo način da sve tako uredimo da ne bude neprilika i raskola tamo kuda idemo radi zabave i odmora.

I dok su dame tako međusobno razgovarale, u crkvu su ušla tri mladića od kojih najmlađi nije imao manje od dvadeset pet godina. Ni zla vremena, ni gubitak prijatelja i rođaka, ni strah za sebe same nisu mogle ljubav u njima ne samo da ugase nego ni da ohlade. Jedan od njih se zvao Pamfilo, drugi Filostrat, a treći Dioneo, a svaki od njih je bio vrlo dopadljiv i vaspitan, a krenuli su da nađu svoje dame da bi našli svoju najveću utehu u tako velikoj nevolji, a sve tri su se slučajno nalazile baš među onih sedam pomenutih, dok su druge bile u rodbinskim vezama sa njima. Pre nego što su oni primetili njih, one su ih opazile, pa se Pampineja nasmeši i poče: – Evo, sreća nam se smeši od početka i šalje nam skromne i valjane mladiće koji će nas rado voditi i služiti nam, ako se ne budemo ustezale da ih uzmemo u službu.

Tada Neifila, sva crvena u licu od stida, zato što je jedan od onih mladića bio zaljubljen u nju, reče: – Zaboga, Pampinejo, pazi šta govoriš. Ja vrlo dobro znam da se o svakome od njih samo sve najbolje može reći i da bi bili sposobni za mnogo teže stvari od ove, a takođe verujem da bi bili dobro i pošteno društvo ne samo za nas nego i za mnogo lepše i plemenitije dame nego što smo mi. Ali, svi znaju da su zaljubljeni u neku od nas, pa se bojim da bez naše i njihove krivice ne bude blaćenja i prekora ako ih povedemo sa nama.

Tada Filomena reče: – To nije nimalo važno, jer kada ja pošteno živim, savest mi je čista, a kome se hoće, nek drukčije kaže: Bog i istina će me braniti. Sada, ako oni budu hteli da idu sa nama, moći ćemo da kažemo, kao što je rekla Pampineja, da nam je sreća naklonjena.

Pošto su druge čule šta je rekla, ne samo da su ućutale već su sve složno rekle da ih treba pozvati i kazati im šta su naumile uz molbu da im se pridruže, što bi njima trebalo da bude drago u takvom društvu. Na to je Pampineja, koja je bila u rodu s jednim od njih, ustala ne rekavši ni reči i prišla mladićima koji su ih mirno posmatrali, veselo ih pozdravila, saopštila njihovu odluku i u ime svih zamolila ih da se sa čistom i bratskom dušom pridruže njima. Mladići su u prvi mah pomislili da zbija šalu sa njima, ali kada su, zatim, shvatili da ozbiljno govori, odgovorili su veselo da su spremni, pa ne gubeći ni trena da krenu, dadoše naloge šta sve treba uraditi pre polaska. I sledećeg jutra, to jest u sredu, pošto su

sve potrebne stvari pripremili i unapred poslali tamo kuda su nameravali da idu, i u zoru su dame sa nekoliko svojih sluškinja i tri mladića sa svojim slugama izašli iz grada i krenuli na put, ali nisu prevalili ni dve milje, a već su stigli na mesto koje su unapred odredili⁵.

Pomenuto mesto se nalazilo na jednom brdašcu, podjednako udaljeno od svih okolnih puteva, okruženo raznim, tako bujno olistalim grmljem i drvećem da je bilo uživanje gledati ga, a na njegovom vrhu nalazila se palata sa velikim i lepim dvorištem, sa lođama, dvoranama i sobama, svaka prelepa na svoj način, ukrašena vedrim i lepim slikama, a unaokolo su se nalazili travnjaci i prekrasni vrtovi sa bunarima punim hladne vode, a bilo je i podruma punih vrsnih vina: to je nešto što je više odgovaralo prefinjenim ispičaturama nego treznim i čestitim damama. Na svoje ne malo zadovoljstvo družina je našla sve čisto i uredno, u sobama su bile spremne postelje, a sve je bilo okićeno sezonskim cvećem i zastrto rogozinom.

Posedali su čim su stigli i Dioneo, najlepši i najvispreniji mladić, reče: – Dame, ovamo nas je doveo više vaš razum nego naša domišljatost. Ne znam šta ćete vi uraditi sa svojim brigama, ali ja sam svoje ostavio iza gradskih vrata kada sam maločas sa vama izašao, pa se zato sa mnom smejte, šalite i pevajte (toliko, kažem, koliko dolikuje vašem dostojanstvu) ili mi dajte dozvolu da se vratim svojim brigama i boravim u onom namućenom gradu.

Na to mu Pampineja odgovori veselo kao da je svoje brige odbacila: – Dioneo, odlično zboriš: želimo da veselo živimo, jer nas nijedan drugi razlog nije nagnao da pobegnemo od tuge. Ali, pošto bez prave mere ništa ne može dugo da traje, ja koja sam bila začetnik ideje zbog koje se ovo lepo društvo okupilo, misleći o tome kako da se održi naše veselo raspoloženje, procenjujem da treba da se dogovorimo da neko bude među nama glava koju ćemo slušati i poštovati kao starijeg, a njegova jedina briga treba da bude kako ćemo veselo da živimo. A da bi svako iskusio teret briga zajedno sa slašću starešinstva, pa, pošto iskusi i jedno i drugo ne bude zavidan, kažem da se breme i čast svakoga dana dodele po jednome od nas, a ko će biti prvi, pa će ga slediti onaj ili ona, kada se približi večernji čas, koji će biti po volji onome ili onoj što je tog dana vladao ili vladala, a taj ili ta neka po svome nahodaenju odredi vreme vladanja, mesto i način na koji ćemo provoditi vreme.

⁵ Toskanska milja je iznosila oko 1650 metara, a unapred određeno mesto je verovatno bilo Pođo Gerardi, kraj Majana, gde je Bokačo imao jednu kućicu.

Te reči su se svima dopale, pa su jednoglasno nju izabrali za prvi dan, a Filomena je otrčala do jednog lovorovog stabla (jer je mnogo puta slušala da je lovor plemenito drvo i kolika se počast ukazivala onome ko je njime zasluženovo enčan) i otkinula je nekoliko grančica, splela od njih častan i lep venac, a zatim joj ga stavila na glavu, a zatim je on za sve vreme njihovog druženja bio jasan znak kraljevskog gospodstva i starešinstva onoga ko ga je nosio.

Pošto je postala kraljica, Pampineja je naredila da svi čute, pošto je pozvala sluge one trojice mladića i njihove sluškinje i pošto su svi čutali, reče: – Da bih ja prva dala svima primer prema kome će napredujući od dobrog ka još boljem naša družina poživeti i trajati u redu i zadovoljstvu koliko nam bude drago, imenujem Parmena, Dioneovog slugu, za moga upravitelja posluge i poveravam mu nadzor i brigu za svu našu družinu i sve ono što spada u služenje u trpezariji. Sirisko, Pamfilov sluga, neka bude zadužen za nabavke i kasu i neka sluša Parmenove naloge. Tindaro, što je u službi Filostrata i ostale dvojice, neka dvori u njihovim sobama kada ostale sluge zauzete drugim svojim poslovima, to ne budu mogle. Mizija, moja sluškinja, i Filomenina Ličiska biće zadužene za kuhinju i spremaće vredno ona jela koja im naredi Parmeno. Loretina Kijamera i Fijametina Stratilija brinuće za ženske sobe i za čistoću mesta u kome mi boravimo. I svima kojima je stalo do naše milosti zapovedam da ne donose spolja nikakve vesti osim veselih, ma gde išli, odakle god da se vrate i ma šta čuli ili videli.

Pošto je tako ukratko izdala sve ove naloge, koje su svi pohvalili, ona veselo ustade i reče: – Evo vrtova, evo travnjaka, evo i drugih vrlo prijatnih mesta gde svako može po volji da se zabavlja a kada izbije treća ura⁶, svi ćemo se skupiti ovde da se jede dok je hladovina.

Pošto je nova kraljica otpustila veselu družinu, mladići su sa lepim damama u prijatnom razgovoru, laganim korakom krenuli po vrtu plećući lepe vence od raznovrsnog zelenila i pevajući ljubavne pesme. Zatim, kada je proteklo vreme koje im je kraljica odredila, vratili su se kući gde je Parmeno već vredno radio, pa kada su ušli u jednu prizemnu salu, zatekli su stolove zastrte belim stolnjacima i na njima čaše blistave kao sre-

⁶ Dan se u srednjem veku delio, kao i kod starih Rimljana, na 12 sati od svitanja do sumraka, a ti sati na četiri perioda, četiri ure od po tri sata: treća, šesta, deveta i večernja ura. Početak svakog perioda označavala je zvonjava zvona, a dužina perioda menjala se prema godišnjem dobu. U ovom slučaju treća ura je vreme od tri sata posle izlaska Sunca, odnosno oko devet sati ujutru.

bro, a sve je bilo ukrašeno cvetovima žuke, pa su po kraljičinoj želji svi oprali ruke i posedali prema rasporedu koji je Parmeno napravio. Tada su tri sluge iznele ukusna jela i vrsna vina poslužujući u tišini. Pošto je sve bilo lepo i uredno, mnogo su se obradovali i u šali i zabavi jeli. Zatim su stolovi bili raspoređeni, a pošto su sve dame i sva gospoda znali da igraju kolo, a isto tako i mladići i neke od devojaka znali odlično da sviraju i pevaju, kraljica je naredila da se donesu instrumenti, pa na njenu zapovest Dioneo uze lautu, a Fijameta violu, pa zasviraše blago neku muziku za igru tako da je kraljica sa ostalim damama i dvojicom mladića zaigrala kolo laganim korakom, pošto su poslali poslugu da jede, a kada su završili, pevali su ljupke i vesele pesme. Tako su provodili vreme sve dok se kraljici nije učinilo da je vreme da se spava, pa pošto ih je sve otpustila, trojica mladića su otišli u svoje sobe odvojene od ženskih i tamo našla lepo nameštene postelje, dok je sve bilo puno cveća kao u trpezariji, a i dame su tako zatekle svoje sobe, pa pošto su se svukle, odoše da se odmore.

Malo pošto je izbila deveta ura, kraljica je ustala i probudila ostale dame, kao i mladiće, rekavši da je štetno suviše spavati po danu: zatim su otišli na jednu livadu sa velikom zelenom travom gde sunce nije dopiralo ni sa jedne strane i tu, uz blagi vetrić, po kraljičinoj želji, svi su seli na zelenu travu u krug, a onda im se ovako obrati: – Kao što vidite Sunce je visoko odskočilo i velika je vrućina, a čuju se samo cvrčci među maslinama, pa bi bilo glupo ići odavde na bilo koje drugo mesto. Ovde je lepo i sveže i tu su, kao što vidite, šah i druge igre i svako može, prema onome što najviše voli, da izabere. Ali, ako poslušate moj savet, nećemo provesti ovaj vreli dan u igrama pri čemu se duh jednih izmori, a ni duh drugih ne uživa bog zna kako, već ćemo pripovedajući (dok jedan priča svi mogu da uživaju) ovaj vreli deo dana da provedemo. Nećete još svi ni završiti svoje priče, a Sunce će već da bude na smiraju i vrućina će da popusti, pa ćemo moći da idemo tamo gde nam se najviše dopada i da se zabavimo: zato, ako vam je po volji ovo što vam kažem, jer sam spremna da ugodim svakoj vašoj želji, uradimo tako, a ako vam se ne dopada, onda neka svako provede vreme do večeri kako mu je najdraže.

Sve dame i sva gospoda behu za pripovedanje.

– Dakle – reče kraljica – ako vam se tako dopada, ovog prvog dana želim da svako bude slobodan da priča o onome o čemu želi.

Zatim se obrati Pamfilu, koji je sedeo desno od nje, i ljubazno ga zamoli da on svojom novelom počne, na što Pamfilo, na njenu zapovest, dok su ga svi slušali, započe ovako.

PRVA NOVELA

Ser Čeparelo je, lažno se ispovedivši, prevario jednog svetog fratra pa je, iako je bio vrlo loš čovek u životu, umro kao svetac i nazvan sveti Čapeleto.

Priliči, vrlo drage dame, da čovek počne da radi svaku stvar u obožavano i sveto ime Onoga ko je tvorac svih stvari. Zato, budući da ja treba prvi da započnem pripovedanje, imam nameru da počnem sa jednim njegovim čudesnim delom tako da se, kada o tome budemo čuli, naša nada u Njega kao nepromenljivo biće učvrsti i večno bude hvaljeno ime Njegovo. Poznato je da su sve vremenske stvari prolazne i smrtno, pa u sebi i van sebe pune muke, mučnine i tegobe, a izložene beskrajnim opasnostima što ih, bez ikakve sumnje, mi koji među njima živimo ne bismo mogli ni podneti niti se od njih zaštititi, kada nam posebna božja milost snagu i razboritost ne bi dala. Ta milost nam se ne daje ni po kakvoj našoj zaslugi, već dobrotom božjom ili je izmoljena molitvama onih koji su bili smrtni kao i mi i koji su se za života pokoravali Njegovoj volji, pa sada žive s Njim u večnom blaženstvu, a kojima mi, kao našim posrednicima što iz iskustva poznaju naše slabosti, upućujemo naše molitve za sve što nam je potrebno, pošto možda nemamo hrabrosti da te svoje molitve uputimo najvišem sudiji. A u Njemu koji je pun samilosti i širokogrudosti prema nama, primećujemo nešto što je još veće, širokogrudije po tome što širina našeg oka ne može nikad da prodre u tajnu božjeg duha, pa se, možda, ponekada dogodi da zavarani svojim mišljenjem uzimamo za zaštitnika pred svevišnjim onog što je proklet i u večnu tamu prognan: a ništa manje On,

pred kojim ni jedna stvar nije skrivena, imajući više obzira za čistotu molioća nego za njegovo neznanje ili to što je u paklu, zna da usliši njegovu molbu kao da je taj u krugu blaženih. To ćete moći jasno da vidite iz novele koju ću vam ispričati, a to otvoreno kažem pozivajući se ne na božji, već na ljudski sud.

Priča se dakle, da je Mušato Francezi⁷, vrlo bogat i ugledan trgovac, pošto je postao vitez, morao da dođe u Toskanu sa Šarlom bez Zemlje⁸, bratom francuskog kralja, na poziv pape Bonifacija⁹. Znajući da su njegovi poslovi vrlo zamršeni, kao što to najčešće biva kod trgovaca, da ih ima tu i tamo i da ne može lako da ih sredi, odlučio je da ih poveri nekolicini ljudi, pa je za svaki posao našao pogodnog čoveka i jedino je bio u nedoumici koga da nađe dovoljno sposobnog da mu poveri naplatu svojih potraživanja od više Burgundana. Razlog nedoumice je bio taj što su Burgundani bili poznati kao svađalice, ljudi loše naravi i verolomni, pa nije mogao da se seti tako lošeg čoveka u koga bi mogao da se makar malo pouzda, a koji bi doskočio njihovom nevaljalstvu. Dugo je razmišljao o tome i setio se izvesnog Čeparela iz Prata¹⁰, koji je u Parizu često boravio u njegovom domu, a koji je bio niskoga rasta i sav gizdav i Francuzi, ne znajući šta znači Čeparelo, pa misleći da je u pitanju „kapelo“¹¹, odnosno venac u njihovom narodnom govoru i pošto je on bio nizak, nazovu ga ne Čapelo, već Čapeleto i bio je poznat kao Čapeleto, dok je malo njih znalo da mu je ime Čeparelo.

Evo kakav je bio taj Čapeleto: bio je beležnik i mnogo ga je bila sramota ako neki od njegovih beležničkih akata, a takvih je bilo malo, ne bi bio falsifikovan i pravio ih je onoliko koliko je traženo, i to radije

⁷ Mušato Francezi je nagomilao velika bogatstva u Francuskoj i bio je jedan od najslušanijih i najpokvarenijih savetnika kralja Filipa Lepog (1268 – 1314) koga je nagovorio da fasifikuje novac i pljačka italijanske trgovce.

⁸ Ovo je tačna istorijska činjenica, jer je Šarl di Valoa, zvani Šarl bez Zemlje, brat francuskog kralja Filipa IV Lepog (1285 – 1314), došao u Italiju na poziv pape Bonifacija VIII.

⁹ Bonifacije VIII, rimski papa (1294 – 1303), poznat po svojim borbama sa Filipom IV Lepim. Dante ga optužuje da je bio simonijak (*Božanstvena komedija*, Pakao, pevanje XIX).

¹⁰ Izvesni Čeparelo ili Čaparelo Dijetajuti iz Prata pojavljuje se u francuskim dokumentima s kraja XII veka kao skupljač desetina i drugih nameta za račun Filipa Lepog i pape Bonifacija VIII; još je bio živ u Pratu 1304. godine.

¹¹ Kapelo, odnosno cappello na italijanskom jeziku znači šešir, dok na francuskom chapel znači venac. Ciappelletto (Čapeleto) je forma deminutiva na italijanskom i znači šeširić.

njih za džabe negoli one ispravne za velike pare. Najveće uživanje za nje-ga su bila lažna svedočenja, tražio to neko od njega ili ne, pa pošto se u to vreme u Francuskoj najveće poverenje davalo zakletvama, a on olako davao lažne iskaze, na pokvaren način je dobio onoliko parnica koliko puta su ga pozvali da se zakune da će govoriti istinu. Preko svake mere je uživao, i u tome se jako trudio, da unese zlo, neprijateljstvo i skanda-le među prijatelje i rođake i bilo koje druge osobe i uživao je u tome uto-liko više ukoliko više je zla iz toga proizlazilo. Kada bi ga pozvali da učestvuje u ubistvu ili bilo kakvom zločinu, nikada se nije ustezao i dra-ge volje je išao, pa je često sopstvenim rukama ubijao ili ranjavao neko-ga. Za sitnicu je psovao i kleo Boga i svece na sva usta, jer je više od bi-lo koga bio naprasit. U crkvu nikada nije išao i rugao se pogrđnim reči-ma svetinjama, a redovno je posećivao krčme i druga nepoštена mesta. Voleo je žene koliko i psi batine, ali je zato uživao u neprirodnim radnja-ma više od bilo kog drugog jadnika. Otimaio je i krao toliko predano ko-liko bi sveti čovek delio darove. Bio je proždrljivac i ispičutura da mu je mnogo puta od toga bilo muka, bio je zagriženi kockar i varao je u igri. Što da toliko objašnjavam? Bio je najgori čovek koga je svet ikada video. Moć i ugled gospodara Mušata dugo su ga štitili od pojedinaca kojima je često nanosio nepravdu i od sudija kojima je to uvek činio.

Dakle, pošto se Mušato setio svog Čapeleta, a znajući odlično ka-ko je živeo, pomislio je da baš takav čovek može da se nosi sa pokvare-nošću Burgundana, pa ga je pozvao i ovako mu rekao: – Gospodine Ča-peleto, ti znaš da ja nameravam da odem zauvek oдавde, a pošto imam poslove sa Burgundanima, velikim prevarantima, ne znam ima li čoveka boljeg od tebe da od njih naplati moj novac. Zato, ako pristaješ da se prihvatiš tog posla pošto ionako nemaš drugog, spreman sam da te pre-poručim dvoru i da ti od novca koji naplatiš dam deo koji ti pripada.

Čapeleto je baš bio bez posla i u novčanim neprilikama, a sada, eto, odlazi i onaj što mu je dugo bio oslonac i zaštita, pa ne oklevajući, go-tovo prinuđen nuždom, odluči i kaza da pristaje drage volje. Pošto su se dogovorili, dobio je punomoć i kraljevske pismene preporuke i kada je Mušato otputovao, ode u Burgundiju gde ga niko nije poznavao, pa su-protno svojim navikama poče na neki prijatan i blag način da naplaćuje novac i obavlja poslove za koje je bio poslan kao da je hteo da naprasi-tost ostavi za kasnije.

Tako je poslovao i smestio se u kuću dvojice braće Firentinaca, ze-lenaša, koji su Čapeleta lepo i s poštovanjem primili za ljubav gospodi-na Mušata, ali je najednom oboleo. Braća su odmah pozvala lekare, na-

šla sluge da ga služe i uradila sve što je bilo potrebno da mu se zdravlje povrati. Ali, svaka pomoć je bila uzaludna, jer je dobričina bila već stara i razuzdano je živela, pa mu je kako su rekli lekari, iz dana u dan bilo sve gore, kao čoveku na samrti i zbog toga su se braća mnogo ražalostila.

Jednog dana, kraj same sobe u kojoj je Čapeleto ležao bolestan, oni su vodili ovakav razgovor: – Šta da radimo s ovim čovekom? – upita jedan drugog. – Zbog njega smo u gadnoj neprilici: ne bi bilo razumno da ga sada izbacimo iz kuće, jer bi nas ljudi kudili, pošto su videli da smo ga prvo primili i pažljivo dvorili i lečili, pa ne možemo sada da ga odjednom isteramo iz kuće kada nam nije učinio ništa loše. S druge strane, on je bio toliko rđav čovek da neće hteti ni da se ispovedi ni da se pričesti, a ako umre bez ispovesti, nijedna crkva neće hteti da primi njegovo telo i baciće ga u neku jamu kao psa. Ako se ipak ispovedi, njegovi gresi su toliki i tako užasni da će se isto dogoditi, jer mu nijedan pop niti fratar neće dati oprostjenje greha, pa će ga, ako ne dobije oprostjenje, opet baciti u jamu. Bude li tako, sav ovdašnji narod će, nešto zbog našeg zanata, koji se smatra nepoštenim, pa nas zato stalno kude, nešto da bi nas opljačkao, uzbuniti i vikati: ‘Nećemo više da trpimo ove lombardske¹² pse koje ni crkva neće da primi’. Zatim će doći do naših kuća, napasti nas i ne samo opljačkati već nas možda i pobiti, pa ćemo se mi zato loše provesti u svakom slučaju ako ovaj umre.

Čapeleto koji je, kao što smo rekli, ležao blizu mesta gde su dva brata razgovarala, a imao je oštar sluh, kao što je to često slučaj kod bolesnika, ču sve što su oni pričali o njemu, pa ih pozva i reče im: – Ne želim da se zbog mene ičega bojite niti da stradate. Čuo sam šta ste o meni govorili i sasvim sam siguran da bi baš tako bilo kao što vi kažete kada bi se stvari odvijale onako kako vi slutite, ali biće drugačije. U svome životu sam toliko puta uvredio gospoda Boga da se neće ništa promeniti ako ga još jednom uvredim u času smrti. Zato se potrudite da mi dovedete nekog svetog i bogobojažljivog fratra, najboljeg koga možete da nađete, ako takvog ima, a ostalo prepustite meni i ne sumnjajte u to da ću sve uraditi za sebe i za vas tako da budete zadovoljni.

Iako nisu polagala mnogo nade u neki srećan ishod, braća su otišla do nekog manastira i zatražila nekog svetog i umnog čoveka da ispovedi Lombardijca koji leži bolestan u njihovoj kući. Uputiše im nekog sta-

¹² U Francuskoj onog doba nazivali su Lombardijcima sve Italijane iz severne Italije, uključujući i pokrajinu Toskanu. Ime Lombardijac je bilo sinonim za lihvara ili zeleniša. I danas u Parizu postoji ulica *Rues des Lombards*, a u Londonu Lombard street.

rog, svetog fratra koji je živeo bez poroka i bio vrlo poštovan čovek, a koji je izvanredno poznao Sveto pismo i koga su svi meštani mnogo cenili, pa su ga braća odvela kod Čapeleta. Taj fratar, pošto je došao u Čapeletovu sobu, seo je uz postelju i počeo ljubazno da ga teši, a onda ga je upitao kada se poslednji put ispovedio.

Čapeleto se nikada nije ispovedao, ali je odgovorio: – Oče moj, navikao sam da se ispovedam bar jednom svake nedelje, a često i više. Doduše, tačno je da se nisam ispovedio već osam dana od kada sam oboleo, jer me je bolest toliko obuzela.

Tada fratar reče: – Sine moj, dobro si uradio, pa treba tako da činiš i ubuduće. Pošto se ispovedaš tako često, vidim da mi neće biti potrebno mnogo truda da te slušam ili pitam.

Čapeleto odvrati: – Gospodine fratre, ne govorite tako: nikada se nisam ispovedio toliko puta ni tako često a da ne ispovedim sve one grehe kojih se sećam od dana kada sam se rodio do dana kada se ispovedam. Zato vas molim, dobri moj oče, da me do detalja pitate za svaki, ama baš svaki greh, kao da se nikad nisam ispovedio i ne obazirite se što sam ja bolestan, jer više volim da mučim svoje telo nego da ga štedim i tako uradim nešto što bi bilo propast za moju dušu koju je naš Spasitelj otkupio svojom dragocenom krvlju.

Te reči su se mnogo dopale svetom čoveku i izgledale su mu kao znak svete duše, pa je pohvalio Čapeleta zbog njegovih lepih navika i počeo da ga ispituje da li je ikad bludno zgrešio s nekom ženom.

Čapeleto je odgovorio uz uzdahe: – Oče moj, bojim se da ne načinih greh taštine rekavši vam istinu.

Na to je sveti fratar uzvratio: – Samo ti to mirno kaži, jer nikada niko nije zgrešio govoreći istinu, ni ispovedajući se ni bilo gde u drugoj prilici.

Tada Čapeleto odgovori: – Pošto me vi u to uveravate, reći ću vam: nevin sam kao od majke rođen.

– Neka te Bog blagoslovi sine! – uzviknu sveti fratar. – Dobro si uradio, a utoliko je veća tvoja zasluga što si mogao, da si hteo, slobodnije to da radiš od nas i svih onih koje na takvo ponašanje obavezuje neki sveti monaški red.

Zatim ga je upitao da li je uvredio Boga grehom proždrljivosti. Teško uzdišući, Čapeleto je odgovorio da jeste, i to mnogo puta, jer osim velikog posta, koji svake godine poste pobožni ljudi, on je imao naviku da barem tri puta svake nedelje živi samo na hlebu i vodi, pa je s takvim uživanjem i slašću pio vodu kao što pijanice piju vino, a posebno onda

kada je bio umoran od neke molitve ili hodočašća, pa je često poželeo da jede i salaticu od trava kakvu spravljaju žene na selu. Mnogo puta mu je jelo bilo slađe nego što mu se činilo da treba da bude onome ko posti iz pobožnosti kao što je on postio.

Na to mu fratar reče: – To su prirodni gresi i sasvim laki, pa ne želim da njima opterećuješ svoju savest više nego što treba. Svakom čoveku, ma koliko da je svet, prija jelo posle dugog posta, a piće posle umora.

– Oh! – uzviknu Čapeleto. – Nemojte mi govoriti tako da biste me utešili, vi znate, a i ja znam da treba uraditi čisto i bez mrlje sve što se radi u slavu Boga, a ko god da radi drugačije, greši.

Fratar je bio zadovoljan i rekao je: – Drago mi je što tako osećaš u duši, a tvoja čista i mirna savest mi je naročito prijatna. A sada mi reci jesi li grešio u škrtosti ili želeo više nego što priliči ili si zadržao nešto što nisi smeo.

Čapeleto je odgovorio: – Oče moj, ne bih hteo da posumnjate u mene zato što boravim u kući ovih zelenaša, jer ja s njima nemam nikakve veze, došao sam da im pomognem i ukorim kako bi se ostavili svog pokvarenog posla i mislim da bih uspeo da me Gospod nije ovako iskušao. Treba da znate da mi je otac ostavio veliko bogatstvo čiji sam najveći deo, posle njegove smrti, razdelio siromasima u slavu Boga, a zatim, da bih sebe prehranio i mogao da pomažem Hristovu sirotinju, počeo sam malo da trgujem da bih nešto zaradio. Svu zaradu delio sam s božjom sirotinjom, odnosno polovinu sam trošio za svoje potrebe, a polovinu sam njoj davao. U tome mi je Tvorac uvek bio u pomoći, pa su mi poslovi dobro išli.

– Dobro si učinio, sine – reče mu fratar. – A možda si se često ljutio?

– Oh! – odgovori Čapeleto – Istina je da sam se mnogo puta naljutio, a ko bi mogao i da se uzdrži dok svakodnevno gleda ružne stvari koje čine ljudi, ne poštuju božje zapovesti i ne boje se božjeg suda? Mnogo puta svakog dana mislim da bih više voleo da sam mrtav nego živ gledajući mlade koji se bave taštima stvarima, lažno se zaklinju svim na svetu, idu u krčme, a ne u crkve i više vole bilo šta svetovno od božjeg.

Onda mu fratar reče: – Tvoj gnev je pravedan, sine moj, i ja ti zato ne mogu narediti pokajanje, ali nisi li kada zbog naprasitosti počinio ubistvo, opsovao koga ili mu naneo neku drugu uvredu?

Čapeleto odgovori: – Jao, gospodine, kakav ste vi božji službenik kada možete takve stvari da kažete! Mislite da bi me Bog ovoliko trpeo da sam samo i pomislio na to što pominjete? Takve stvari rade kabada-

hije i zločinci. Kad god bih nekog takvog video, uvek bih rekao: idi i neka te Bog preobrati!

A fratar reče: – Kaži mi sada, sine moj, neka te Bog blagoslovi, jesi li ikada lažno svedočio, klevetao nekoga ili uzeo nešto nekome protiv volje vlasnika?

– Jesam, gospodine, jesam – odgovori Čapeleto – jer ružno sam govorio o bližnjem. Imao sam suseda koji je, na svoju veliku sramotu, stalno na pravdi Boga svoju ženu tukao, pa sam jednom ružno govorio o njemu rođacima njegove žene, pošto mi je bilo mnogo žao one jadvice koju bi on, kad god bi se napio, prebio na mrtvo ime.

Tada fratar nastavi: – Dobro, dakle, kažeš mi da si bio trgovac. Jesi li ikoga prevario kao što to trgovci imaju naviku?

– Vere mi – priznade Čapeleto – jesam, gospodine, samo nisam svestan koga, jer znam da mi je neki čovek doneo novac koji mi je dugovao za platno koje je od mene kupio, a ja sam ga stavio u moju kasu ne brojeći ga, pa je prošlo mesec dana dok sam primetio da je bilo četiri pare više koje sam ja čuvao godinu dana da ih vratim vlasniku, a onda, pošto ga nisam video, dao sam ih za milostinju.

Fratar reče: – To je sitnica i dobro si uradio što si tako postupio.

Pobožni fratar ga je pitao još nešto, a Čapeleto je na sve odgovarao na ovaj način. I već je hteo da mu da razrešenje od greha, kada Čapeleto reče: – Gospodine, imam još jedan greh na duši, a nisam ga ispovedio.

Fratar ga je upitao koji je to greh, a on je odgovorio: – Sećam se da sam jedne subote naredio svome sluzi da počisti kuću posle večernje ure, pa nisam poštovao dan gospodnji onako kako je red.

– Oh, sinko moj – umirio ga je fratar – to je mali greh!

– Nemojte tako – pobuni se Čapeleto. – Ne govorite da je to mali greh, jer nedelju treba poštovati, pošto je tog dana vaskrsao naš Spasitelj.

Zatim ga je fratar upitao: – Jesi li zgrešio još nešto?

– Jesam, gospodine – odvrati Čapeleto. – Jednom sam, ne pazeći pljunuo u božjem hramu.

Fratar se nasmeja i reče: – Nije to ništa, sine moj, mi sveštenici tako stalno pljujemo po ceo dan.

Čapeleto mu odgovori: – Vrlo je ružno to što radite: ništa ne treba držati tako čisto kao sveti hram u kome se prinosi žrtva Bogu.

I ukratko, ispričao je mnogo ovakvih stvari, a na kraju je počeo da uzdiše, pa zatim da plače, jer je to dobro umeo i kad god je hteo.

Sveti fratar ga upita: – Šta ti je sine moj?

Ćapeleto mu odgovori: – Jao meni, gospodine, ostao mi je greh koji nikada nisam ispovedio, jer me je stid i da ga pomenem, a kad god ga se setim ja plačem, kao što vidite, i čini mi se izvesnim da Bog nikada neće biti toliko milosrdan da mi ga oprostí.

Tada je sveti čovek rekao: – Šta mi to kažeš, sine? Kada bi svi greši koje su ljudi učinili i koje će učiniti, otkada je sveta i veka, bili sabrani u jednom čoveku, a on se toliko kajao i bio skrušen kao ti, toliko su veliki dobrota i milosrđe da bi mu Bog sigurno oprostio samo ako se ispovedi: zato reci slobodno.

Tada Ćapeleto reče plačući i dalje: – Jao, oče moj, prevelik je moj greh, pa ako mi vaše molitve ne pomognu, jedva verujem da će mi Bog ikada oprostiti.

Na to ga fratar podstaknu: – Slobodno reci, obećavam ti da ću moliti Boga za tebe.

Ćapeleto je samo plakao i ćutao, a fratar ga ohrabrivao da govori, pa pošto je dugo plakao i pustio fratra da čeka, duboko uzdahnu i reče: – Oče moj, pošto ste mi obećali da ćete moliti Boga za mene, reći ću vam, da znate da sam, kad sam bio mali, opsovao svoju majku. – I pošto je to rekao, nastavio je da plače.

Fratar reče: – Sine moj, zar ti to izgleda tako veliki greh? Ljudi po celi celcati dan psuju Boga, a on rado oprašta onome ko se pokaje, pa zašto ne veruješ da će oprostiti tebi? Ne plači više, uteši se, jer bi ti sigurno oprostio kada bi te video tako skrušenog čak, i da si bio jedan od onih što su ga razapeli na krst.

Ćapeleto tada reče: – Jao, oče moj, šta to pričate? Moju milu majku koja me je devet meseci nosila danju i noću, a u naručju više od sto puta, ja sam previše uvredio psujući je, pa je to velik i prevelik greh koji mi nikad neće biti oprostén ako se ne budete molili Bogu za mene.

Pošto je video da Ćapeleto nema više ništa da kaže, dao mu je razrešenje od greha i svoj blagoslov, smatrajući da je on vrlo svet čovek, jer je poverovao da je živa istina sve što je on rekao, a ko i ne bi poverovao čoveku koji tako govori u samrtnom času?

Na kraju mu reče: – Ćapeleto, uz božju pomoć ti ćeš brzo ozdraviti, ali ako se dogodi ipak da Bog pozove k sebi tvoju blagoslovenu i pravednu dušu, želiš li da ti se telo sahrani u našem manastiru?

Na to je Ćapeleto odgovorio: – Naravno da želim, pa čak ne bih ni želeo da počivam na nekom drugom mestu, pošto ste mi obećali da ćete se moliti Bogu za mene, a i ja sam uvek posebno poštovao vaš monaški red. Zbog toga vas molim, čim se vratite u manastir, naredite da mi donesu ono

istinito Hristovo telo koje svakog dana na oltaru osvećujete, da bih ga ja, pošto ga nisam dostojan, s vašim dopuštanjem primio, a posle toga i poslednju pomast da bar umrem kao hrišćanin kad sam živeo kao grešnik.

Sveti čovek mu reče da mu je vrlo drago i da dobro zbori, kao i da će mu sve odmah doneti; tako i bi.

Braća su se, bojeći se da ih Čapeleto ne prevari, sakrila da prisluškuju iza drvene pregrade koja je delila Čapeletovu sobu od jedne druge, pa su odatle lako čula i razumela sve što je Čapeleto pričao fratru jedva se uzdržavajući od smeha koji ih je svaki čas spopadao dok su slušali kako se Čapeleto ispovedao fratru i govorili su jedan drugom: – Kakav je to čovek koga ni starost, ni bolest, ni strah pred smrću, koja se nadnela nad njim, ni strah pred Bogom na čiji će sud uskoro izaći, nisu odvratili od njegove zlobe niti nagnali da bar ne umre onako kako je živeo? – Ali, kada su čuli da će biti sahranjen u crkvi, nisu se brinuli za ostalo.

Malo kasnije Čapeleto se pričestio i, pošto mu se bolest naglo pogoršala, data mu je i poslednja pomast, a malo iza večernje ure, s dušom se rastao istog dana kada se onako lepo ispovedio. Braća su naredila da ga, koristeći njegov novac, dostojno sahrane, a monasima su poručili da po običaju dođu da bdiju i mole se nad mrtvacem, a ujutru su izdali naloge za sve što je potrebno za sahranu.

Kada je sveti fratar koji je ispovedio Čapeleta čuo da je on umro, u dogovoru sa priorom svoga manastira, naložio je da se zvoni da se svi fratri skupe, pa pošto su se skupili, rekao im je da je Čapeleto bio sveti čovek prema onome što je mogao da shvati iz njegove ispovesti i nadajući se da će Gospod učiniti mnoga čuda za njega, ubedio ih je da sa velikim počastima i pobožnostima prime pokojnikovo telo. Prior i ostali lakoverni fratri su se složili s njim, pa su uveče otišli tamo gde je ležalo mrtvo Čapeletovo telo da svečano bdiju nad njim i da se mole, a ujutru su svi, u odorama za misu i sa plaštevima, sa svetim knjigama u rukama i krstovima pred sobom, pevajući otišli po mrtvacu i s velikim poštovanjem i na svečan način odneli ga u svoju crkvu, a za njima su u sprovođu išli skoro svi stanovnici grada, i muško i žensko, pa pošto su ga smestili u crkvu, onaj fratar što ga je ispovedio izađe na propovedaonicu i poče da govori čuda o njegovom životu, postovima, čednosti, o njegovoj jednostavnosti, nevinosti i svetosti, a između ostalih stvari o onome što mu je Čapeleto, kao svoj najveći greh, plačući ispovedio i kako ga je na jedvite jade ubedio da će mu Bog oprostiti i zatim, okrenuvši se ka narodu koji je slušao, reče: – A vi prokleti od Boga, zbog svake slamke o koju se sapletete psujete Boga i majku božju i sve svece rajske.

Pored toga, rekao im je još mnoge stvari o njegovom poštenju i čistoti, kratko govorio je svojim rečima kojima je narod tog kraja potpuno verovao, pa je zaneo duše i pobožnost svih prisutnih i kada se služba završila, svi su navalili na umrlog da mu ljube noge i ruke i svu su mu odeću pocepali, jer su smatrali da je blažen onaj ko može i najmanji njen deo da ima. Vasceli dan je bio tako izložen da bi sav narod mogao da ga vidi i poseti. A kada je pala noć, sahranili su ga, uz velike počasti, u mermernu grobnicu u kapeli i već sledećeg dana je narod počeo da posećuje njegov grob, da mu pali sveće, moli se i zavetuje, a u znak zaveta da veša voštane figure. Brzo se raširio glas o njegovoj svetosti i pobožna osećanja prema njemu su rasla tako da nije bilo čoveka koji se u nevolji ne bi zavetovao pre njemu nego bilo kome drugom svecu, pa su počeli da ga nazivaju, sveti Čapeleto i tvrde da je zbog njega Bog učinio mnogo čuda i da ih čini i danas onima koji se njemu preporučē.

Dakle, tako je živeo i umro Čapeleto iz Prata i postao svetac onako kako ste čuli. Neću da odričem mogućnost da je među blaženima pred Bogom, jer, iako je u životu bio pokvaren i zao, u smrtnom času se tako skrušio da mu se Bog smilovao i primio ga u svoje kraljevstvo, ali, pošto je to od nas skriveno, prema onome što se može znati, mislim i kaŹem da je verovatnije u rukama đavola u paklu negoli u rajū. Ako je tako, onda po tome moŹemo da vidimo veliku boŹju dobrotu, jer Bog ne gleda naŹe zablude, već čistotu vere, pa ako za naŹeg posrednika izaberemo njegovog neprijatelja, verujući da mu je prijatelj, usliŹiće nas, baŹ kao da smo se obratili nekom pravom svecu za posrednika u njegovoj milosti. Zato, da bismo po njegovoj milosti ostali Źivi i zdravi u ovom druŹtvu, hvalimo njegovo ime s kojim smo počeli pripovedanje i poŹtujmo ga, preporučiū mu se u naŹim potrebama i budimo sigurni da će nas čuti.

I tu zaćuta.

Đovani Bokačo
DEKAMERON

Prevod i propratni tekstovi
Dragan Mraović

Za izdavača
Dijana Dereta

Glavni urednik
Aleksandar Šurbatović

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Lektura i korektura
Vladimir Janković

Drugo *DERETINO* izdanje

ISBN 978-86-7346-974-4

Tiraž
500 primeraka

Beograd 2014.

Izdavač / Štampa / Plasman

DERETA doo

Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd

tel./faks: 011.23.99.077; 23.99.078

w w w . d e r e t a . r s

Knjižare DERETA

Knez Mihailova 46, tel.: 011.30.33.503, 26.27.934

Banovo brdo, Dostojevskog 7, tel.: 011.30.58.707, 35.56.445

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.131-1-32
821.131.1.09-32 Бокачо Ђ.
821.131.1:929 Бокачо Ђ.

БОКАЧО, Ђовани, 1313-1375
Dekameron / Ђовани Вокачо; превод и пропратни текстови Dragan
Mraović. – 2. Deretino izd. – Beograd: Dereta, 2014 (Beograd:
Dereta). – 742 str.: autorova slika; 24 cm. – (Biblioteka Posebna
izdanja / [Dereta])

Prevod dela: Decameron / Giovanni Boccaccio. – Tiraž 500. -
Ђовани Вокачо и његово доба: str. 7-12. - Вокачова књижевна
дела: str. 13-16. – Napomene uz tekst. – Dekameron: str. 711-717.
– Beleška o prevodiocu: str. 721-722.

ISBN 978-86-7346-974-4

а) Бокачо, Ђовани (1313-1375) – „Декамерон“
COBISS.SR-ID 211372044